

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

egész évre	4 frt.
félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.

A Szt. Család ünnepe.

Egy kiváló egyesület tagjai, a helyet, hol fáradtság munkájuk után szórakozást és enyhülést találnak, igen találóan e névvel nevezik: „Otthon“. És ki az, kinek szívét ne uralná egy titkos vágy, mely az otthon, a családban nyer kielégülést? Hisz tekintsük csak az oktan állatok között a vándor madarakat: a kikelet elérkeztevel, midőn virághimes ruháját ölti magára a nagy természet, munkához látanak a levegő ezer munkásai. Egyik hosszú szalmaszálakat hord valamely vén fa repedéseibe, másik romok ablakai között renoválja megrongált lakását, a fecske a föld sarából készít hajlékot s hogy puha ágyat nyujthasson kicsinyeinek, tollal béleli ki az elkészített házat s mikor már minden elkészült, vidám csicseregés árulja el az örömet, melyet az édes otthon érzete támaszt. A család fogalma hányszor vezet a költői tollat, s eredményezi a legszebb eszmék és gondolatok megszületését. A család fogalma megragadja a festő ecsetjét: s a szülői szeretet, a gyermeki ragaszkodás, a családi változatos örömei megkapóan lesznek megörökítve a vásznon. — De nemcsak pillanatnyi érzelmeket kelt fel, hanem népek és országok sorsára gyakorol befolyást mi e szóban nyilatkozik meg: „család.“ Hogy az ember társaslény — eltekintve a különféle tanok fejtegetéseitől — leginkább bizonyítja az ember természetes, benső érzése.

A társadalom alapja, kiindulási pontja a család; itt van letéve az alapkő, melyen a birodalmak és népek hatalmas épületei nyugosznak. — A család alapítója: Isten; építője a szív, a szeretet. „A család kútfeje nemesebb valami, mint az érzék; jobb, tisztább, mélyebb valami, mint a szellem, kut feje a szív. A szív építi fel ama szentélyt melyet családnak nevezünk. A szív, azaz a szeretet szüksége szükségéret, mely nem csillogni, de önmagát elfeledni, nem élvezni, de önmagát feláldozni, egészen átadni vágyik, azon egyetlen feltétel alatt, hogy magát soha többé vissza nem veszi.“ (Bougaud.)

De ha Isten alapítója a családnak, úgy ennek azt az eszmét kell megvalósítania, melyet maga Isten tűzött eléje. Isten előtt pedig azon eszme lebegett, hogy férfi és nő a kölcsönös szereteten alakuló házassági frigy felbonthatatlan kötelekével össze-fűtve szerressék egymást, szeretetből egymás iránt nemöknek tentartásáról gondoskodjanak s főképp azokat, kik által nemök fentartását közvetítik, akként neveljék, hogy alkalmas polgárai legyenek Isten országának a földön és az égben. — Az alapkő tehát, melyre Isten a csa-

lád szentélyét emeli, a házasság. „Annakokáért elhagyja ember atyját és anyját és feleségéhez ragaszkodik, és lesznek ketten egy testben. (Gen. II, 24.)

Míg az ember Isten közelében volt, s az isteni eszmét szem elől nem tévesztette, addig a család fogalma is szent tiszta volt; alapja szilárd és megingathatatlan. De — fájdalom — a bukás megrendítette ez alapot s a bűn átoksulya feldulta annak tisztaságát. — A polygamia csakhamar felüti sárkányfejét. „Mathusalem nemzé Lámeket, ki két feleséget vett, egyiknek neve Ada, a másiknak neve Szella.“ Az apai szívből kihál a szeretet, gyöngédség, kivész az irgalom s helyét elfoglalja a rideg közöny, a bárbár szívifulás. A nő méltósága polezáról a sárig lett letiporva s mint a kegyetlen férj játéklabdája — magasztos hivatása ellenére — eszközzé fajult, s a föld férgénél szánandóbbá lön; a gyermekek szomorú helyzete szintén azt mutatta, hogy az emberiség távolodik az isteni eszmétől. —

Nézzük csak a pogány népek történetét: látni fogjuk ott a műveltség számtalan ágának felledülését, a tudomány és művészet előhaladást; olvasunk világra szóló győzelmekről, az emberi kéz monumentumai bámulatra ragadnak, kimagasló bölcsesek, tudósok tűnnek elénk, kiknek érvei az utókor előtt is becsesel bírnak. — De a baladás fénykorára homályt vet a családok szánandó helyzete s a tudomány erejét meggyöngyíti a tévely. A hatalmas Róma s a művelt Görögország kézzel foghatólag bizonyítják ezt. A hitvesi ágy meggyalázása kedves volt isteneiknek, férfiak s nők szemérmertelensége előtt szemet huny a későbbi nemzedék; Gájus a legbiresebb római jogász mondja: „semmitéle más népuél nem gyakorol az apa oly korlátlan hatalmat gyermekei felett;“ s bölcs Seneca így ír: „idomtalan csecsemőket kiirtunk a világból, gyermekeket is, ha nyomorékok, vízbe fullasztunk. Nem harag, hanem eszélyesség sugallja a hasznavehetetlen elkülönítést az egészségestől.“ — (De ira I. 15.)

Nem szándékom azonban a való történelemnek sötét lapjait nyitni fel, melyeken a család fájdalmas tragoediája vonul el előttünk fájó érzést keltve a szivekben; de habár voltak intézkedések s törvények Krisztus előtti időkben is, melyek a hitvesek, szülők és gyermekek egymáshoz való viszonyát rendezték, mégis ezek tökéletlensége, a lázas állapot, melyben az emberiség égett, a népek és nemzetek közszükséglete: egy Szabadító után vágyott, tökéletes törvényt ohajtott. — S az „idők teljében megjelenik a Szabadító, ki az emberiséget megváltva, azt újraalakítja s a társadalomnak böl-

csőjét, a családot az isteni eszmének megfelelővé tette. Es a családnak reformátora, Jézus Krisztus volt; s a javítás pedig: a házasságnak szentségi méltóságára való emelése. —

Krisztus megszentelte a családot az által, hogy az égből alázással földi életének legnagyobb részét Máriának és Józsefnek alárendelve az egyszerű názarethi házban töltötte. Jézus megszentelte és újjáalakította a családot, midőn visszaadta a nőnek eredeti méltóságát, kiemelte azon gyászos lepel alól, melyet a kegyetlen balhit borított rá, megtörte a fensőbbégi viszonyt s a férfiúval egyenlővé tévé; megszentelte a családot, midőn mint a gyermekek barátja karjaira vevé a kisdedekeket, megáldotta őket, mint Isten képmásait. —

Krisztus reformálta a családot az által, hogy a házasságot ősi méltóságába visszahelyezte s annak egységét s felbontathatlanságát biztosította. Szt. Máténál olvassuk: „Hozzá mélenek a farizeusok kísérvé őt és mondván: Szabad-e az embernek feleségét elbocsátani akármilyen okból? Ő pedig felelvén, mondá nekik: mint a gyermek barátja karjaira vevé a kisdedekeket, megáldotta őket, mint Isten képmásait. — Ezért elbajja az ember atyját és anyját, feleségéhez agaszkodik és ketten egy testté lesznek. Azért már nem kettő, hanem egy test. A mit tehát Isten egybekötött ember el ne válassza. Mondának neki: Miért parancsolta tehát Mózes válasszéval adása által az elbocsátást? Mondá nekik: mert Mózes a ti szívetek keménysége miatt engedte meg nektek elbocsátani feleségeket, de kezdetben nem vala így.“ (XIX. 3—8). — És a házasság szentségének bővebb tanát Krisztus után Szt. Pá adja fenséges leveleiben: „Nagy titok ez, én pedig Krisztus és az anyaszentegyházra mondom.“ (Effer. V. 32.) A házasság tehát nem emberi találmány, nem emberi mű, mely felett emberi hatalom szabadon rendelkezhetné: s következőleg „a család sem a véletlennek vagy pedig valamely szükségképen, de céltalanul működő erőnek, hanem egyenesen Istennek a műve. Mint isteni műnek Istenhez méltó rendeltetése van. Isten akaratából folyó rendeltetései az emberi nem fentartása a természet által előírt módon s ugyanannak kiképzése, felnevelése az örök életre, melynek küzdelemmel teljes előjátéka a földön meg végbe.

E nevelést — mivel maga az ember arra elégtelen — Isten közvetíti a vallás törvénye, az egyház által, mely közvetlenül ugyan a helyes földi élet módjára tanít, közvetve pedig épen ezáltal az örök életre készít elő. Tehát a család Isten akaratából, első sorban az egyháznak van alárendelve, és csak másodsorban az állami hatalomnak — olvasom egy jeles katb. könyvből.

A haladás zászlóját látjuk lobogni szüntelen, a haladás jelszava hangzik füleinkbe folytonosan — s mégis mit látunk? Azt, hogy előbbre nem lépünk, de sőt rák módjára hátrálunk a pogányság elitelt állapotaihoz, távolodunk az isteni eszmétől; — azt, hogy a Jézus által újjászült család kezdi elveszíteni azon zománcot, melyet a Megváltó isteni jégje lehelt rá, de ezzel együtt nélkülözi azon áldásokat is, melyek a szívnek békét, a léleknek meglegedést s a testnek nyugalmat adnak. — Egy Rubens, vagy Ricci tehetségével szeretnék birni, hogy híven eseteljem a „Szt. Család“ képét. — Keresem a családokat, melyekben az apai szeretet hatalma, az anyai önfeloldozás csodás ereje, a testvéri egyetértés példája ragadja meg a figyelmet; ha látóvém a családok imája után, figyelem a társalgás menetét. — S mit tapasztalok?

Egy jeles szónok szavait idézem: „Mindénki békesség után eped és kiáltoz, holott nincs békesség. — Mindenttt panaszszó nyögése hangzik: a hitves ajkán keserű panasz él hitvestársra, a szülő szívében gyermeke ellen; a cseléd torzsalkodik gazdája s az ur kifakad szolgálja ellen, a testvér testvér harcotot viv, a férj megcsalja nejét, anyák eladják leányuk szépségét, fiuk megtagadják édes anyjuk tejét, mert kételkednek szülőik hitvesi hűségében.“ Miért e fonákság, honnan e felfordulás a családokban? Onnan; mert a család szentélyének falait megingatták s annak alapkövét szétrázni akarják. Ez alapkö a házasság szentsége: „más alapot senki sem vethet azonkívül, mely vetetett, mely a Krisztus Jézus.“

És ne menjünk messze, maradjunk kies hazánk határain belül: egy ezreden át tartotta fenn hiba és baj nélkül a „római cement“ a családok épületét; és most? kontár kezekkel szétbontják az erős falakat, hogy liberál szabadkőműves „malterrel“ újat építsenek, melynek aztán homlokára — hogy egyik kiváló egyházi írónk szavaival éljek — felírják: „Gyermekemző ház az állam számára.

Készült a 19-ik században,

A hitetlen liberalismus terve szerint.“

Amde a mindennapi tapasztalatbizonyítja, hogy a mostanában divó lázas sietséggel haladó modern építkezés nem állandó már az építkezés folyamán bedőlnek a falak, alázubannak az, állványok s számtalanok esnek áldozatul. — Isten és vallás nélkül a ker. család épülete nem tartós. Gyönyörűten írja az aranytollu orleansi püspök: Számúzzétek a vallást és balgán azt hiszitek, hogy nélküle családot alapíthattok. Nagy Isten! családot, tüzhelyet, szentélyt, hol tartós szerelem virraszson; hol a nap fáradalmai, kinjai és csalódásai ntán este a kintzott szív megnyugodhassék, hol tiszta nászágy legyen, boldog bölcsök ringjának! Ah, hisz magok a pogányok is az oltár lábánál építék fel a tüzhelyet, és zaklatott körülunk jutott eszökbe némelyeknek, hogy ily félelmes vállalatnál Istent mellőzzék? De aztán mit látunk? Mennyi csalódást és kiábrándulást. Hány szerencsétlen áldozatot, kiknek fejét egeti a menyaszonyi koszorú! mily váratlan, sokszor véres katasztrófákat, melyek festésével nem akarom e lapokat beszenyyezni, s melyekre gondolni sem szeretek!“ A francia állapotokat czélzó, eme sorok, mily találóan hangzanak egyuttal telis is.

Az elmúlt 1894 ik évhez szomorú, gyászos emlék fűzi a ker. családok boldogságán aggodó kath. egyházat. — Sarkalatos hitigazságunkat, a házasság szentségét megsértve látjuk, fájó szívvel tapasztaljuk, hogy az annyira remélt oltalom is elveszett; vajjon minő refugium maradt meg számunkra? a legszentebb isteni gondviselésbe helyezett bizalom! — Igazán csodálatos ez isteni gondviselés működése! Épen akkor, mikor a család megfosztva van egy erős támasztól a földön: még hatalmasabba talál a „Szt. Család“ pártfogásában. — Az igaz keresztény hívők minden időben odaadó tisztelői voltak a „Szt. Családnak“, a mint az e néven alakult társulatok, folyóiratok, imák és énekek tanúsítják de a „Szt. Család“ nyilvános ünnepe újabb keletű, XIII. Leo Pápa Szentséges Atyánk buzgóságának köszöni létét. Szentséges atyánk u. i. 1893-ik év jun. 14-én elrendelte, hogy a názarethi Szt. Család ünnepe évenként Vízkereszt után való III-ik vasárnapon nyilvánosan is megtlessék. — Az ünnepek változása következtében, mi ez évben üljük legelőször e kedves ünnepet.

Sursum corda! Fel a szivekkel!

Most a megpróbáltatások szomorú napjaiban, e válságos időkben hangozzék a „Szt. Csálád“ dicsérete, terjedjen annak tisztelete, hasson dicső példája; szálljon fel a ker. családok imája, hogy a „Szt. Csálád“ közbenjárására erősödjék a ker. családokban: a hit, remény és szeretet, s tovább terjedve mint jótékony kovász hassa át a társadalmat, a nemzetet, hogy ezredéves multunk után, egy új évezredet kezdve legyen ismét nagy és erős a magyar, legyen kedves a magyarok istene előtt s élvezze a béke jótékony áldásait!!!

Jézus, Mária, József világosítsatok fel, segítetek, üdvözítsetek bennünket!

„Sic fiat, ut nos caritas
Jungat perenni foedere,
Pacemque alens domesticam,
Amare vitae temperet.“

—s.—z.—

Elmefuttatás.

Az emberiség történetéről elmélkedem, a világ folyását vizsgálhatom napjainkig s azon nevezetes események szerint, melyek a világtörténelemben forduló pontot képeztek, én három nagy korszakra osztom fel az egész emberiség történetét.

Senki sem tagadhatja, hogy a világtörténelem első korszaka akkor kezdődött, midőn Isten a világot szerves egészévé alkotván az első emberpárral a paradicsomban beszélni kezdett. Hogy miképp telt el e korszak, arról keveset tudunk, de hogy a gonosz Kain e kornak sirját ásni kezdte s az ő és maradékai által üzött gonoszság áldozata lett az emberiség midőn Isten méltó haragjában elpusztította a vízözön által. ezt bizonyítja az emberiség leghitelesebb okmánya a biblia, e mellett szólnak még a legvadabb népek regéi is. Szerintem árvízözönrel végződik az első korszak.

Az emberiség történetét nem tudom megkülönböztetni, azok-e, kik mindent busongó világfajdalmas szemmel néznek; azok-e, kik mindig nagyot mondani akaró kifejezéseket használnak, vagy azok, kik mindent jobban, mélyebben látnak s ítélnek meg, egy tragoediához hasonlítják. Van igazuk, mert eddig csakugyan inkább hasonlít ahhoz s ba így vesszük, úgy is az első felvonás a vízözönrel véget ért, még pedig a tragoedia természetének megfelelően, mert a gonoszság megkapta méltó büntetését.

A Noéban megtisztult és megifjodott emberiség isteni áldásokkal és ígérekkel elhalmozva megkezdte a második időszakot, midőn a bárkából kilép és dolgozni kezd. Erről a korról már többet tudunk, erőteljesebben kifejtett. Nagyokat mivel e kor a Bábel tornyától egész az utolsó egyiptomi guláig, az utolsó görög remekműig vagy római oszlopig. És e kor, midőn tetőpontján állott, midőn az emberiség bámulta haladását, önalkotta műveit, melyek közt még istene is valának, egyszerre megszűnt.

Sokan azt gondolják, hogy kifáradt az iszonyu munkában; sokan vannak azon nézetben is, hogy nem voltak emberek, kik folytassák s vannak olyanok is, kik azt mondják, hogy a folytonos háboruszkodás elvonta az embereket szellemi működésüktől, erkölcsileg megromlottak s ez okozta e kor megszűntét. Én pedig abban a nézetben vagyok, hogy nem élt, az Isten által adott ismeretekkel; nem törődött Isten ál-

dásával; elszakította magát az igaz Istentől s önmagára hagyatva tett a mit tett, meg is próbált sok mindent. Felemelkedett néha az erkölcsiség túlzott magos fokára, de aljasabb is volt az állatnál. Megtett mindent, mit csak testi és lelki erejével megtehetett. Végre belátva azt, hogy istene kisebbek, mint ő; művei, melyek a bálványozás hatása alatt keletkeztek, nem bírnak rá nézve a felcmlés, meghatás ingerével; hogy igazságai többé nem azok, nem töltik meg lelkét erővel és vigasztalással: felhagy működésével, kezeit tördelve bágyadt tekintetét a multtól a jövőre veti, s mintha várna valamit, nyugalomra dől. Várta, hogy lesz-e, ki valódi eredetével és rendeltetésével megismertesse, ki megtanítsa őt élni és célirányosan munkálkodni; ki csalhatatlan, soha nem változó igazságaival kielégítse az emberi lelket s boldoggá tegye valóban az emberiséget. Ezen nagy várakozás és mély csendben jelenik meg Jézus a Jordán folyó partján tanítván, hirdetve igazságait, melyeknek bizonyosságáért, valóságáért csodákat tesz s utóljára meghal a kereszten.

Eddig tart a második korszak, melyben megmutatta, önmagára hagyatva mit tehet s hogy Isten és igazságai nélkül munkálkodása hiába való erőlködés.

Jézus „beteljesedett“ szavával az emberiség második korszaka bevégeződött; a tragoedia második felvonásának vége, a függöny legördül.

A második korszak nem végződött oly tragikusan, mint az első, kivéve azt, hogy műveltsége megsemmisült, de hogy ennek és a kimerülésnek okai ugyanazok, mik az elsőben az bizonyos. Ki volt ennek kezdője, terjesztője, nem tudom, de hogy mindez az ördög műve, mely Isten parancsa ellenére, az első emberpárról az almát megetette; a testvéri szeretet parancsa ellenére Kainnal Abelt megölette, ugyanez az ördög Khámot az atya kigunyolása miatt átok alá kényszeríté s így Khain és maradékai által üzö gonoszságát Isten és az ember ellen, míg Szem és Jáfet ma radékait is elrontá. Egy kéz működék mindkét korban mindkettő romlását ugyan az a kéz okozta.

Az emberiség kétségbe eséséből reményteljes tekintettel fordul Jézushoz, igazságot, vigasztalást és boldogságot szomjúzó lelke epedve keresi, hallgatja s megtalálva a kereszten ezentul az emberiség története Jézus és tanítása körül forog s ez lesz központja akarva nem akarva világ végezetéig.

A harmadik korszak Jézussal kezdődik. Ez már teljesen szemeink előtt áll eddig. Megkapva az emberiség a várva várt igazságot Jézus ajkairól, boldogan érezte magát, de később vagy emberi természeténél fogva, mely mindig elégedetlen, nyugtalan, vagy az ördög bujtogatására, vizsgálódni kezdett s mert mindent észével nem érthetett meg elégedetlen kezdett lenni. Míg a régi nagy tapasztalatok fülébe hangoztak, csak másképp formulázta az igazságokat, később tetszése szerint kiszakított belőlük, a megállapított hitrendszeret változtatni kezdte, így az igazságtól újból sokan elszakadtak. E harmadik korszak kezdetén Jézus igazságai szerint alakult a családi és társadalmi élet. Próbára volt téve az igazság. Iszonyu harcot kellett kiállania a régiekkel az emberi ész gőgös okoskodásával szemben s ez okozta a most folyó szellemi harcot.

Sok század családi és társadalmi élete bebizonyította, hogy csak Jézus igazságai azok, mik után a világ vágyódott; csak ezek képesek az ember rendeltetésének megfelelő családi és társadalmi életet teremteni. Sok nehéz harc, küzde-

lem bizonyítéka, hogy csak ezek isteniek, változhatatlanok s mégis voltak, vannak olyanok, kik Jézustól megtagadják az Istenséget, őt emberi zsenialitásnak tartják, ki az első és második korszak történetéből lángelméjével következtetéseket vont le; a megelőző két kor vallási és társadalmi eszméit tisztázva, mélyen ismerve az embert és életét, mint senki más, ahhoz alkalmazta.

Mások elfogadták, hitték istenségét s igazságait, de azt állították, hogy a világ azoktól rég eltért, saját belátásuk szerint kezdték tisztázni a vallást s ez által iszonyu téve dések tömkelegébe jutottak, miáltal nagy részét az emberiségnak az igazság kútforrásától Jézustól s az igazság isteni örököjétől az egyháztól, elszakították. Iszonyu harc keletkezett ebből, melyen úgy gondoltak legalaposabban segíteni sokan, ha minden vallás eltöröltetik a föld színéről.

Ezen elvek kezdtek érvényesülni a tanításban, a kormányzásban, a törvényhozásban, a művészet minden ágában.

Azon szomorú diesőségből, melynek az első pár ember, Kain és Khám maradékaikkal levének részesei, Luthernek s reformatornak gúnyolt társainak is jutott. Az általuk megkezdett törekvés t. i. a vallás dolgában saját felfogásunkat, saját eszünket követni, szabadelvűsége vezetett, mely már a francia forradalomban teljes istentelenséget vallott. Megfosztani az államokat isteni jellegűtől, kiszakítani a nép kebeléből az öt egyedül éltető, fentartó vallásosságot s a régi romjain egy új szabad korszakot megkezdni, ez a harmadik korszak törekvése. Válságos időket élünk, nehéz napok jönnek ránk. Az emberiség tragoediájában a harmadik felvonás most folyik szemünk előtt izgalmas jeleneivel, rettentő eszekevéseivel. Nem tudom, lesz-e e nagy tragoediában még egy felvonás és ha igen, a harmadik hogyan fog végződni, mi fogja képezni az átmenetet a negyedikbe. Hogy oly rettenetesen nem sujtatunk, mint az elsőben, azt Isten megígérte, de hogy e kor nem fogja-e saját kezével megásni sirját, mint a második, belétemelve minden anyagi és szellemi vívmányát, melyet Isten nélkül szerzett, az nem bizonyos. Megváltásra van szükség újból.

E megváltást pedig nem szerzi meg az ember embernek. Nem fogja ezt véghez vinni sem a műveltség, sem az elvagyonosodás. Ezt, sokszor tapasztalta már az emberiség, csak Isten teheti meg, de arról biztosítva nem vagyunk, hogy ezt újból oly kíméletesen vigye véghez, mint a második korszakból tevő. Bármint okoskodjék a világ, iszonyu tapasztalások után, újból vissza fog térni Krisztushoz s midőn igazságai által a régi családi és társadalmi rendet, boldogságot megalapítva látja, Benne újból Megváltójára ismer.

Miklós István.

Az ifjúsági és nepekönyvtárakról.

(Folyt. és vege.)

Ezzel nagyjában ki volna jelölve az ifjúság olvasni valója. Legyen az tárgyára, nyelvére és érzésére nézve magyar, busunkból való bus, vértünköl való vér. „A hazafias nevelés — mondja Boga Károly — a nemzeti érzésnek történelmünk példáin való fejlesztéséből, a nemzeti izlésnek, életmódnak és észjárásnak mondásainkban, családi és közéleti szokásainkban való ápolásában áll, . . . ezen tulajdonok alkotják valamely nemzet faji egyéniségét, ezekben és ezek által magyar a magyar.“

Nemzetünk és országunk ezredéves fenállása, nagy nemzeti hőseink, hősnőink, erényeink, vallásunk, s még hibáink is alkalmasabbak az ifjúság érzelmeinek nemesítésére, erkölcsének, hazaszeretetének, munkakedvének, nemes büszkeségének fejlesztésére, gondolatainak gazdagítására és irányítására, mint azok a mondva esinált érzelgős nyelven, komplikált bölcseséggel irt idegen országból ide telepített művek, melyeket az ifjúság kezébe adni minden ünnep stb. alkalmával divat volt.

Maradjunk magunk körül mint a madár, mely először fészke körül próbálgatja szárnyait s csak azután és annyiban menjünk külföldre, a mikor és a mennyiben itt már ifjúságunk művelésére elég alkalmat, módot nem találtunk. Tárgyunk mint láttuk elég van. Most már bála Isten írónk is volnának, kik magyarosan önálló művekben és gyermeklapokban nemzeti és paedagogiai kivánalmainkhoz alkalmazkodnak. Benedek Elek „erzév meséi“. — „Apa meséi“ — „Testamentum és hat levél“, — Földes Géza „Porból lettünk“, Mikszáth Kálmán „Két koldus diák“-ja, Pósa Lajos, Győri Vilmos, Varga Gyula, Heteyi Gábor hájos gyermek versei erről tanuskodnak.

Hát a nagy nemzeti költők: Arany, Petőfi, Vörösmarty, Tompa stb. Arany költeményei Arany László terve alapján Ráth Mór kiadásában a ponyván is megjelentek s kaphatók pl. Toldi 8 krért, Szent-László pénze, Első lopás, Jóka ördöge stb. 4—4 krért.

A Szent István társulat népiratkáiról is meg kell emlékezni. E népiratkák rövid elbeszéléseket tartalmaznak. Az egész országban el lévén terjedve, bővebb ismertetésük fölösleges. Erkölcsi tanulságuknál fogva természetesen hol a a serdültebb ifjúságnak, hol a népnek adhatók csupán.

Ezen körülmény a tanító — könyvtár kezelő különös tapintatosságát igényli. Ismernie kell az olvasókönyvek tartalmát és azokat, kiknek olvasni valót ad. Anélkül árthat az ügynek. Például: A mire Isten áldást nem adott czimű elbeszélés erkölcsi haszonnal járhat házas ember, férjes asszonynál, 14—15 éves ifju vagy leánynál pedig erkölcsi kárral. Mig ellenben Szent László „Kelyhé“-t egyformán olvashatja ifju és agg.

A nemzeti irány mellett azonban mint az előzőleg is kitént a vallásos irány szintén első rendű nevelési eszköz. Ha ez nem lenne így, ellene mondanánk önmagunknak. Hisz olvasókönyveink — az ifjúság iskolai olvasni valói — telve vannak szebbnél-szebb bibliai történetekkel. És ehhez hozzá tehetjük: a melyeket pedig nagy érdeklődéssel és erkölcsi haszonnal olvasnak s tanulnak a gyermekek és ifjak egyaránt. 10 évl tapasztalatom szól ez állításom mellett.

A bibliában minden szó olyan igaz, mint maga a kijelentés; az iskolának egyik főczélja épen az, hogy igazságot hirdessen, sőt teremtsen. Az igazság czimén beillik tehát a biblia olvasni valóink közzé. De beillik az más szempontból is, hisz vonatkozásai oly annyira találak ránk, mintha életviszonyainkból vétettek volna e történetek.

Tolstoj szerint „az emberiség gyermekkorának a könyve a biblia, örökké a legjobb könyv lesz minden ember gyermekkorának, melyet helyettesíteni semmivel sem lehet. Ebben a könyvben — folytatja tovább — minden természet túlnemény meg van magyarázva, s a társaságban élő ember minden kezdetleges viszonyai: a család, a társadalom, a vallás, első izben e könyvben tűnnek föl . . . egyszerű

alakba ültöztetett bölcseség azonnal megragadja a gyermek szellemét.

Tulságba menni természetesen itt sem lehet. A fölött, mesterkélt eljárás Felméri szerint hasonló ahhoz az eljáráshoz midőn valaki a virágot nyílásában segíteni akarván kibontja annak szirmaiát.

De pl. „A teremtés“. — „A paradicsom“. — „Adám és Éva“. — „Kám és Abel“. — „Szeth és Káin“. — „Szem, Chám és Jáfet.“ — „Izsák“. — „Jákob és Ezsau.“ — „József“. — „Mózes születése és neveltetése“. — „Futása Egyiptomból“. — „Mózes küldetése“. — „Mózes és Aron Faráó előtt.“ — „A tiz csapás.“ — „A zsidók kivezetése Egyiptomból.“ — „A zsidók a pusztában.“ — „Az arany borju.“ — „A kémek.“ — „Atkelés a Jordán vizén.“ — „Mózes halála“ stb. bibliai tételek kellemesen jótékony hatását, érdekességét, kétségbe vonni nem lehet; s ha nem is magában a biblíában, de külön külön is, egy-egy kis egészebe foglalva okvetlenül oda adandók a magyar ifjuságnak.

Igazán ohajtandó volna, hogy valaki írónk közül egy-egy ilyen bibliai rész magyaros és kerek, önálló egészebe foglalt leírására vállalkozzék. Szép és nemes feladatot teljesítené.

Itt kell szólanom a gyermeklapokról is. A jól szerkesztett gyermeklap valóban szükséges nevelési eszköz. Hoznak fel ellene ugyan sok vádat, a többiek között: elvonják a gyermeket a tanulástól, érzélgős elbeszéléseikkel folytonos idegességben tartják, s a mellett talányfejtéseik, vagy pláne kis dolgozataik elfogadása által, nagyralátásra és hazugságra szoktatják, s végül a szerkesztői üzenetekben önmaguk tulbecsülésére vezetik a gyermekeket. Az ilyen gyermekek felületesek, ujságvadászok lesznek stb. stb.

Vegyünk fontolóra. Van igaz vád, de van több képzeldés ebben. Egy példát hozok föl, bizonyítandó az emelt vádak sarkalatosabbjának igazságát.

Gáspár János III. olvasókönyvében „A róka, medve és a szegény ember“ czimen egy mesés történet foglaltatik Gyulai-Aranytól. Gyermekkorom óta emlékszem rá. Es ez a mesés történet Forgó bácsi (Agai Adolf) „Kis Lap“-jának 1878 évi folyama 7 számában a 103 lapon teljesen a Gáspárhoz illő szöveggel jelent meg Boros Ilona neve alatt.

Lehetetlen Agait oly szűk látkörű embernek tartanom, ki nem ismerhette fel a csalást, következőleg nyereszférdésel vádoló, ki tudva egy előfizetőért effélére is ráadta magát.

S ha tovább megyek igen könnyen elbíhetem azt is, hogy ez többször más nevek és más rovatok alatt is megtörtént, s tudva nyújtott alkalmat az általa nevelni szándékoltt olvasó ifjuság egy némelyikének arra, hogy önmagát tul becsülje. nagyralátóvá legyen, s társai között szörnyű büszkeséggel olyannak mutassa, a milyen valósággal nem is lehet.

Sajnos ekkor a czélt is elejtette, nem nevelt, hanem bűnös cselekedetet tett.

A gyermeklapok ellen hangoztatott azon vád, hogy az ifjuság olvasási kedve nagyra nő, s e miatt rendez napi dolgairól megfelelkezik nem egészen való.

Ha ez egy-egy ifjunál így volna is, egy fa még nem erdő; de a végén is a szülő a bibás, kinek felügyelete és hatalma alatt az ilyen csopongó áll.

Tegyé meg a szülő a magáét, az iskola is a magáét

s akkor baj nem lehet. Nyilvánvaló, hogy ifj. és gyermek lapot ma a tömeg nem olvas, nem is olvasbat. Nincs arra sem elég pénze, sem rátermettsége.

E miatt azok az uri művelt családoknál találunk helyet, hol kétszeresen ör az apa és anya, hol felfogják — ez máséknem is lehet — mi szükséges, mi elég annak a gyermeknek, kit szülői tervük keretében önmaguk is kell hogy neveljenek.

Részemről azért eltekintve egy-egy hibától, melyet tudva vagy nem tudva ember és lapok egyaránt elkövethetnek, én a gyermek lapot szükséges és nagy becsű nevelési eszközként tartom, s pl. Pósa Lajos „Az én ujságom“-ját mint irodalmunk igazi nyereségét nagyra becsülöm.

Derekasan állja helyét a „Hasznos mulatató“ és Lányok lapja“ is életre valóságáról beszél, szep multja, jövőjeért kezkesedik Dolinai és az ő munkatársai Dr. Sziklay János, Szabóné Illésy Piroska, B. Büttner Lina, Zempléni Arpád, Szabóné Nogáll Janka stb..

Fentebbiekből látható, hányféle szempontból veendő bírálat alá azon olvasmány, melyet, mint nevelésünk segédeszközét az ifjuság kezébe adunk. Ki tagadhatná, hogy ezek mellett a kérdéses művek még az ifjuság értelmi fejlettségéhez is mérendők. Mert ha az iskolában előfordul valamely ismeretlen fogalom tárgy, azt a tanító azonnal magyarázza s a tétova értelmet helyes utra tereli. Nem így van és nem is lehet így ez az olvasás végett kiadott könyvekkel, vagy lappal; itt a gyermek önerején vet, arat, gyűjt és gazdagodik, vagy a legrosszabb esetben kinlódik. Azért mint előbb is hangsulyoztam egy könyvet sem szabad kiadni anélkül, hogy tartalmát és az olvasó fejlettségét ismerőnk.

A mit nagyjában nemzeti és paedagogiai szempontból az ifjusági könyvtárakról, az ismétlő iskolák, — ezzel kapcsolatos ifjusági egyletek — lelkéről, az ifju élet valódi viráeros kertjéről elmondottam, ugyanazt mondhatom a nép-könyvtárakról.

Az újabb generációból nevelt nép képes is lesz arra, hogy önerején és a mi magyar törekvésünk szerint művelődjék, mert maga is az új iskolai rendszer neveltje lévén rendeltetését nemcsak ismeri, de mintegy kényszerítve érzi magát a társadalom befolyása alatt arra, hogy helyét becsülettel megállja s evégre magát megerősítse.

Még inkább képes lesz erre, ha a könyvtár olvasókörrel kapcsolatos, melynek vezértagjai állandóan jótékonyan hathatnak felődésére.

A mai nép egy nagy részében ezen eszme, terv vagy tény — ellen, aszerint, a milyen stádiumba jutott és a milyen helyen ápoltatik — a nemzeti eszme lenyomására bizonyos nemzetiségi ellenszenv kapott lábra. Sok helyütt az ilyen könyvtárak megölője épen ez. Mi mind kiabálbatjuk György Aladárrel, hogy az igaz magyar hazafi Zomborban szerbül beszélő magyar Nagyváradon oláh nyelvű magyar ha az ott szerbül beszélő (gondolkozó és érző) magyar (?) Belgrád felé, az itt oláh nyelvű (gondolkozó, érződés cselekvő) magyar (?) Dákorománia felé gravitál.

A hazafiság nemcsak abból áll, hogy e hon kenyerét együnk, adóját fizessük, hanem hogy szívvvel lélekkel ragaszkodjunk eme legteltesebb szabadság földjének minden rögéhez, törvényeihez, nyelvéhez, szabadságához, koronás-királyához; a magyar haza szíve minden vágyaival a rajon-

gásig rajta csüngő s tette kész fiakat, leányokat kíván ma, holnap és mindenkor!

Ezen eszme domináljon a népkönyvtárak felett is!

El tehát a Hoffmanokkal, s egyáltalán a külföldről importált regényekkel is, melyek érzelmeikben vesztegetik meg az olvasót, s helyettük vegyük elő a magyar irodalom gyöngyeit. Őseink erényei, nagy nemzeti multunk, életünk és küzdelmeink, győzelmünk és vereségeink száz és százféle alakban le vannak már írva.

Ki tagadhatná meg Aranyban, Vörösmartyban, Petőfiben, Jókaiiban, Jósikában, Eötvösben, Kisfaludiban a magyart, s vonná kétségbe jóakarataikat? A Szent István társulat ifjusági és családi olvasmányai ide vehetők.

Ki lehet aztán ezt még egészíteni tekintettel népünk zömének foglalkozására közgazdasági népszerű munkákkal és lapokkal, melyek népünk boldogulhatásának útjait egyengetik.

Ezekből világos tehát, hogy néhány batossal összeszedett néhány mesét, regét, vagy erkölcsi elbeszélést tartalmazó füzetkével soha meg nem oldjuk ezt a sürgős társadalmi kérdést

Maga M. D. sem oldhatta meg, jóllehet új helyén ép úgy kínálkozott neki az alkalom, mint a régin, hol az általa lerakott alapot hálatlan — pedig felkért utóda figyelmére sem méltatta.

A felállítás többféle más módon eszközölhető, mint azt M. D. mondja.

Egy igen lelkiismeretes és buzgó kollégám ugyszólván semmiből alakította 300—350 drbból álló ifj. és népkönyvtárát. Ő ugyanis erdős vidéken lakván, kirándulásai alkalmával — leginkább ősszel nagymennyiségű vadalmát és vacskort gyűjtetett a gyermekekkel. A magot aztán ezekből kiszedtetvén 1 frt 30 kron adta el kilónként és évről évre ebből a pénzből gyarapította könyvtárát.

En részint adakozásból, részint az eszmének megnyert intelligens osztály és földesur segítségével tehettem ugyanezt. De hol ezen módok közül egy sem alkalmazható, ott ilyen könyvtárak felállítására és tartására lehetne használni a faiskola jövedelmének törvény által iskolai czélokra rendelt $\frac{1}{3}$ -át és a mulasztások büntetéseiinek összegét is.

Igaz, egyik sem oly gazdag alap, hogy abból azonnal könyvtárt állíthatnánk, de lassan és idővel elérjük czélunkat. Abol pedig a könyvtárak létesítvék, időközönként rendezett felolvasó estélyek, mulatságok, gyermekelőadások jövedelmeiből meg-megerősíthetjük azt.

Maga a kezelés szokott módon mehet, de az mindenestre keresztül viendő, hogy a könyveket bárki is díjtalanul használhassa.

Marosztgyörgy, 1894. decz. 17-én.

Máthé József,
tan.

T Á R C Z A.

A koldus fia.

Házról-házra koldulva járkal

A szegény árva kis fia,

Arczán leri a fájó bánat

Olyan levert, oly szomorú.

Még nem tudja mi a mosolygás,

Még nem tudja mi az öröm,

Ha alamizsnát kap kezébe

Az égre fölneéz és köszön.

Beesett arczán barázdát vág

Az éhség és a szenvedés,

Megtört szemének fénye nincsen

Kioltá azt a kiűzködés.

Támolygó lépte ingatag lesz

De a nyomor tovább viszi,

Ziháló melléből sohaj kél

S az élet oly terhes neki . . .

A gazdagok nem érzik át azt

Hogy hideg s éhség mit tehet,

S a koldusfia rongy alakja

Részvélen tölük elmeht.

Didergő kis kezét kinyújtja

S mert ajkán a szó megfagyott,

Esengő két szeméből látod

Hogy várja: adj egy falatot!

Oh, gazdagok! Az irgalomnak

Nyissátok meg zsilipjeit,

És a kolduló kis gyermeknek

Törüljétek le könyeit.

Jóságotokat az ég megáldja

S mit a szegényért tettetek

Az Úr a végítélet napján

Enyhén bírálja vétkeket

(Sz.-Kerestur.)

Szabó Eajos.

Kisebb közlemények.

„Krisztus — elbocsátva!”

A kolozsvári kálvinista theologia fakultás első virágát már mutogatja. Szász Gerő aa, a Protestnás Közlöny szerkesztője és kiadója, ugyanis avval a világ rengető hírrel áll elő, hogy Krisztus, kinek eledele vala, hogy az isten akaratá betöltse, *el van bocsátva!* Ugyanis, a Közlöny 18 lapján, „A munka folytatása” czim alatt, az új egyházpolitikai helyzetnek nyomása alatt nyögve azt írja Szász Gerő aa: „az eszményi világ az, mely megtestesült a Mesterben, ki szólt: az én eledelem az, hogy annak akaratját betöltsen, *aki engemet elbocsátott.*” Nem mi mondjuk, de ő maga mondja és írja így Tudjuk, hogyan bocsátotta el Noé a bárkából a galambot, és a hollót; azt is tudjuk, hogyan bocsátotta el a király ő felsége Szilágyit és Wekerlét, s naponként látjuk, hogyan bocsátja el egyik másik ur, meg gazda az ő tisztartóját, és cselédjét: de hogy hogyan lenne a „Mester . . . elbocsátva” annak csak Szász Gerő aa. lehet a megmondhatója. A magyar nyelv szavainak ilyen erőszakos eltorzítása, melyre még a régi protestáns biblia fordítók sem vetemedtek, úgy látszik Szász Gerő aa-nak új privilegiuma, mivel ő most a Közlöny

ben, kálvinista paptársainak kedveskedik. Ne botránykozzunk meg az ő beszédén, mert nem nekünk szól; de vegyük tudomásul, mert minket az ilyesmi érdekel.

Ha az a kolozsvári teológia fakultás, mely még létre sem jött, polgárilag nincs ily néven el „anyakönyvelve“, már is, előre ilyen virágokat vet: bizony csodálatos egy intézménynek fog az életben bizonyulni.

Bámulatos az a lelki állapot, melybe Szász Gerő aa. és társai szerencsésen belejutottak. Addig sürögtek forogtak ők a Pandora szelencéje körül, addig próbálgatták azt forgatni jobbra, balra, addig kéregették a Tiszákat, és a hatalmas Szilágyit, még Szász Domokos „püspök aa“ nyílt levelében is, még hírlapok útján is annak a híres szelencének felnyitására, míg csakugyan a Pandora szelencéjének egy repedésén kisurrant a polgári házasság alakjában olyas valami, ami a kálvinista papokat „összeszugoordásra“ kárhoztatja. Ezt nem mi mondjuk, de ő mondja, maga Szász Gerő aa, így: Beszélni lehet; beszélni kell. Hiszen a néma gyermeknek anyja sem érti szavát. És ha a szellő a tavaszi alkony beszéde, és ha az égzengés a vihar orgonája; ha van mosolya az örömnék és hulló könnye a fájó szívnek, mi természetesebb, mint az, hogy az erdélyi kálvinista papság érezve amaz óriási feladatot, mely vállaira nehezedik, látva, hogy az annak hordozására feltétlenül szükséges eszközök napról-napra mind inkább *összeszugoordnak*, ahelyett, hogy szaporodnának, más felől érezve szellemi képességét: („no, no; vigyázz aa.) mely a *mindent el sodró* körülmények által mind szűkebb körre korlátozzatik: hát beszél, panaszol, zugolódik, (morog) tán haragszik is: (No hála az Istennek, hogy a „szellemi képesség“ nagyobb nyavalyába nem esett.)

De Gerő aa. szókimondó ember, megmondja egyenesen miért haragszik? „Azt hiszitek (írja a kálvinista papoknak) ezeket (értse meg jól az orvasó: a „láthatatlan semmiből“ álló „kínesekeket“ „mik gazdaggá teszik a szívet, az elhatározást, „lelkeseést“; így; lásd a Protestáns Közlöny 18 lapján szóról szóra) tehát azt hiszitek „hogy ezeket leront-hatja vagy leakarja rontani a polgári házasság, az állami anyakönyvvezetés és a többi? Azt hiszitek, hogy nyár el-lensége a tavasznak, az ős a nyárnak?“ (Minő szép illő?) És mert az ultramontanizmus erőt feszt, hogy megfojtja a szabadságot, eloltja a világosságot: azt hiszitek, hogy a bá-rányfelbő elpusztítja a napot, a természet ő ereje azon munkálkodik, hogy a vizeknek ne legyen lefolyása szárnya, a madárnak ne legyen a léleknek ne legyen hite, ne legyen istene? Ti kicsiny hittétek! Holott ha anyyi volna bennetek (nem meri kimondani, hogymi?) mint egy mustár mag, begyeket mozdítanak ki helyükből.“ Hát bizony ez meg lehetne; de ha nincs! ha nincs, hát megmaradnak a hegyek és erősen szilárdon áll a kolozsvári „Házsongárd.“

Nem hiába költő a mi aa, Gerő; ő magasan repül, mint pillangó a természetben, és sohajtás az emberi szívben, mik nélkül „a természet nem volna természet, es a nélkül a sohajtás nélkül (igy, igy) az örökkévalóság nem volna tökéletes“ (?!) ; de a magas röptü szárnyalás miatt ő nem *veszti el a textust*, és bár szagatva, megmondja, miért van *Krisztus elbocsátva*? Hát ez így történt: „Mi I te volna Pál nélkül Krisztus evangéliumából? és enélkül mi lett volna a világból? És mi lesz belőlünk, ha nem lépünk Pál nyomába.“ Tehát Pál nélkül Krisztus munkájából nem lett volna semmi, de Pál munkájával lett valami. A

következés világos, mint a fekete paróka a kolozsvári vakablakban! (Nehogy félreértsem az olvasó valamit, megjegyzendő hogy nem „Tudja Pál, mit kaszál“-ról, hanem szent Pálról ömleng a poeta Gerő aa. és egész könnyűséggel *kisüiti*, hogy Pál, igen, „az első protestáns“ jó, hogy *nem kálvinista*: így nyugodtak lehetünk már . . .) Antiokhiában szembeszállott Péterrel. (Értsd Szent Péterrel,) és őt „legyőzte; mert folytatja Gerő, a parittyavető: „e lapok olvasóinak nem kell mondanom, hogy e találkozás mily végzetes lehetett volna a kereszténységre nézve. A létel, és nemlétel forgott a koczkan“ (szörnyűség). „Ha Péter „egyoldalú“ „korlátozott“ „nyárspolgáris“ „felfogása érvényesül“; „ha sikerült volna a zsidó kereszténységet stabilizálni: a világ nem haladt volna egyetlen lépéslen sem előbbre.“ „Hála a gondviselésnek, hogy adta Pált, ki a csapást „elhárítani“, „nemcsak szembe állott Péterrel, hanem *le is győzte* és e győzelem lett az új földnek, az új égnek dalma.“ De Pál a győzelem után nem volt oly haragtartó, mint a háromszáz év óta haragos kálvinista pap atyafiak. „A szeretet nevében közeledett Péterhez, sőt meg is látogatta Jeruzsálemben, kinél 15 napig mulatott.“ Így látogatta meg Tisza Wekerlét, és Bánffy Vaszyt a legújabb időben!

Legszébb a Szász Gerő aa. befejező *epilogusa* a Prot. Közlöny 26.ik lapján, mi azonban költői rendetlenség vagy raptus folytán a czikk közepébe szorult! Igazán remek! Ne hogy letörölődjék a friss gyümölcsről a zamat olvasóink mulattatására *adjuk az eredetit*: „Mondhatnám legyetek Krisztus tanítványai . . . „Valaki elhagyja házait, atyjafiat, néneit, hugait, atyját, anyját, feleségét, gyermekeit, jószágát az én nevéért: száz annyit vészen“. Máthé XIX. 29. „Mondhatnám. És hallgatók . . . A mester egy volt az atyával; ki közelíteti meg őtet? Felveszszük az ő keresztjét; de szrujának szíját is megoldani képesek nem vagyunk. De Pál apostol ember volt. Ember, mint mi. Született bűnben, neveltetett tévedésben. Aztán látta a világ gyönyörűségeit, majd belezuhant az erkölcsi aberrációk fekete tengerébe, melyből csak nagy lelki rázkódtatások, kínos vívódások után szabadulhatott ki. És aztán lett . . . apostol. Es minő apostol? nem hivalkodásból, nem fizetésért; nem a világ előtt való kedvességért. Apostol lett élő hitből, szabad elhatározásból abból az erkölcsi kényszerből, mely a nemesebb természeteket fog: a viszi a világosságba, isten országába.“ „Erre az emberre ránézhetünk anélkül, hogy elveszítük látó képességünket, energiánkat nem *nyomja agyon*, hanem fokozza lelkesedésünket akaratumkat *nem dermeszti* meg, hanem *megetoldja erővel* és a *képességbe vetetne bizalommal*.“

Tehát Krisztus követését (*aki már ugys el van bocsátva*) ajánlhatná Szász Gerő aa. a kálvinista papoknak . . . Mondhatná . . . de hallgat! Kövessék őt az ultramontanok, és az a Péter, akit Pál legyőzött s meg sem haragudott rá, „sőt meglátogatta és tizeöt álló napig mulatott nála.“ Ezt a Pált kövessék tehát a kálvinista papok, ne legyenek kishitték, és akkor . . . megmozdulnak a hegyek. (?!)

Csak egyet felejtett el Szász Gerő aa! Pál tarisnyáját kellett volna felkeresni, és kálvinista paptársainak nyakába vetnie. Csak. Így . . . lássa, ha semmit sem ér üres utasítása!!

IRODALOM.

— **Népoktatásügyi közszégi közigazgatás kézikönyve.** Összeállította dr. Szabó Mihály, Kolozsvár-megye kir. segédtanfelügyelője. Kapható szerzőnél (Kolozsvár kir. tanfelügyelőség) 2 frt 20 krért. Uttörő munka, amelyben szervesen és összefüggőleg csoportosítva és a kérdést az érvényben levő adatok alapján kimerítő részletezéssel vannak feldolgozva a közszégi tanügyre vonatkozó összes törvények, szabályrendeletek, utasítások, körrendeletek, döntvények, elvi jelentőségű határozatok stb., oly módon, hogy minden tétel után zárjel közt közölve van az illető törvény megfelelő szakasza, vagy rendelet, döntvény stb. kelte és száma s így belőle a kellő felvilágosítás azonnal megszerezhető. Attekinthetők benne mindazon rendtartási és kezelési nyomtatványok, melyeknek használatba vétele kötelező. A munka függelékait képezik a határidőjegyzék, mely a közszégi előjáráságnak valamely időponthoz kötött népoktatásügyi teendőit mintegy emlékeztető gyanánt sorolja elő; azután a törvények és rendeletek indexe és végül részletes tárgymutató. Melegen ajánljuk mindenkinek, aki a népoktatásügygyel foglalkozik.

Napi események köréből

— **A tanítóválasztásokról.** Az államilag segélyezett közszégi iskolák tanítóválasztására nézve elrendelte a közokt. miniszter, hogy az 1893. évi 26. t.-cz. végrehajtása előtt legalább hatvan forinttal államilag segélyezett s állandó segélyben részesülő közszégi elemi iskoláknál jövőben megüresedő tanítói állások betöltése alkalmával a közigazgatási bizottságok terjeszték fel a miniszterhez jóváhagyás végett a választás jegyzőkönyvét, a megválasztott tanító képesítő oklevelét, szolgálati okmányát és szabályszerűen kiállított díjlevelét. E felterjesztésnek a választás napjától egy hónap alatt kell megtörténnie.

— **A Sz. István társulat kiadványairól.** Ez a közel félszázados irodalmi társulat ugy a művelt közönség, mint a nép, nemkülönben az ifjuság részére is igen becses kiadványokkal gazdagította már irodalmunkat. A karácsonyi könyvjegyzék is az olvasóközönség mind a három nevezett osztálya részére tartalmaz jeles műveket. Ezek közül kiemeljük: Dupanloup Rusebek Jézus Krisztusa, mint disznói; Wisemann klaszszikus Fabiolája és Torquato-Jánosi Megszabadított Jeruzsálemje, szintén diszművek. Az Officium Divinum a legteljesebb imakönyv, katolikus magyar közönségünk részére. A Karácsonyi Képeskönyv és Seeburg Egiptomi József-je meg igen sikerült s szinte hihetetlen olcsóságú ifjusági diszművek.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: **Forster János.**

Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Dr. Cserni Béla, Fejér Gerő, Vass Albert.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc könyvnyomdában Gyulafehérvárt.

— **Van-e még kulturharc a poroszoknál?**
Erre a kérdésre a kormányörök határozottan nemmel, a katolikusok pedig, mint az alábbi példa mutatja igennel felelnek. Nézzük csak a messkirehi példát. A kulturharc megindulásakor a kormány minden bővebb indoklás nélkül elrendelte, hogy Messkirehen város kath. hívei azonnal üresítsék ki nagyobb templomukat és adják át az ott akkor kormányi asszisztencia mellett alakult kisdied ó-kath. hitközségnek. A kath. hívek csakis a brachium előtt akarván meghajolni, a hatóságok haborzás nélkül alkalmazták az erőszakot, aminek az lett a következménye, hogy a sok ezerre menő kath. híveknek a kisebb templomban kellett szoronganiok, míg az alig egy-két száz ó-katolikusok a szép és nagy templomban terjeszkedtek. Idők folytán az ó-katolikusok száma egyre csökkent, miért is az érsek arra kérte a kormányt, hogy a messkireheni nagyobb templomot engedje át a katolikusoknak és ha már gondoskodni akar az ó-katolikusokról, ám terelje őket a kisebb templomba. A kormány nem térhetett ugyan ki az érsek kérése elől s így megígérte a kérés teljesítését, de csak azzal a feltétellel, ha a kath. hívek a kisebb templomot előbb alaposan kitaroztatják. Lám, lám, mily gyengéden gondoskodik a kormány az ó-katolikusairól. Mikor 20 évvel előbb a katolikusoktól elrabolták a templomokat, akkor ugyan gyorsabb tempóban és más haugon járt el a kormány, míg most, mikor a régi bűnököt kell jóvátenni, haborva jár el s akkor is védelmébe veszi az ó-katolikusokat a katolikusok rovására. Hát nálunk még mivé fog fajulni az azáldástalan állapot, amelyet egyesek önkénye idézett elő, egymásra uszítván a felekezeteiket.

Hivatalos rész.

— **MEGHÍVÓ.** Az erd. róm. kath. irod. társulat választmánya f. hó 30 án d. u. 4 órakor a szerkesztőségi irodában ülést tart. Tárgy: folyó ügyek s azonkívül az 1894. évi számadások megvizsgálása és az 1895. évi költségvetés tárgyalása. **AZ ELNÖKSÉG.**

— **Az erd. róm. kath. irodalmi társulat pénztárába fizettek:** (Folytatás) Lázár Antal elf. 1895-re 2 frt. Görög Joakim rtg. 1895-re 2 frt. Rettegi Géza rtg. 1894-re 2 frt. Puskás Gergely elf. 1895-re 2 frt. Paál Anasztáz elf. 1895-re 2 frt. Révai Károly rtg. 1895-re 2 frt. Széki szt. Fer. r. zárda elf. 1894-re 2 frt. Palezer Károly rtg. 1896-ra 2 frt. Szöcs János (Vágás) elf. 1894-re 2 frt. Fülöp Alajos rtg. 1895-re 2 frt. Orbán Ferencz elf. 1895-re 2 frt. Andrassy Sándor elf. 1895-re 2 frt. Vitos Mózes rtg. 1895-re 2 frt. Lőrincz Ferencz id. rtg. 1893-ra 2 frt. Straubert Ödön rtg. 1895-re 2 frt. Riskó László elf. 1894-re 2 frt. Fejér Manó rtg. 1895-re 2 frt. Csiki János ptg. 1894-re 5 frt. Heinrich Ignác ptg. 1895-re 5 frt. Kozma Döme (Deés) ptg. 1895-re 5 frt. Szent István társulat elf. 1895-re 4 frt. Flóry József elf. 1894-re 4 frt. Décei Péter ptg. 1894-re 5 frt. Veress Antal ptg. 1895-re 5 frt. Balló János elf. 1895-re 4 frt. Zetalaki lelkészi hivatal elf. 1895-re 4 frt. Katona György elf. 1894-re 4 frt. Wiegand János elf. 1894-re 4 frt. Balogh Ignác rtg. 1894-re 2 frt. 1895-re 2 frt. Vajda-Hunyadi szt. Fer. r. zárda elf. 1895-re 4 frt. Szélyes Ferencz nagyszebeni zárda főnök elf. 1895-re 4 frt. Lázár Mór elf. 1895-re 4 frt. Kovács Lajos (Zágon) elf. 1895-re 4 frt. Puskás Tamás elf. 1894-re 4 frt. Both Demeter ptg. 1895-re 2 frt. 50 kr. Lőrincz Ferencz jun. elf. 1895-re 2 frt. Buday János (Lupény) elf. 1895-re 2 frt. Topody Tamás rtg. 1895-re 2 frt. Kolozsvári szt. Fer. r. zárda elf. 1894-re 2 frt. 1895-re 2 frt. (Folyt. köv.)